

גמ' קידושין (מב:-מג.) - אין שליח לדבר עבירה

רב דניאל שטיין

א. חי' הריטב"א קידושין (שם) - שאני התם דאין שליח לדבר עבירה דאמרינן דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. פירוש טעמא קאמרינן שהוא כן על הרוב, מיהו דינא דאורייתא הוא כדלקמן ואפילו היכא דליתיה להאי טעמא כגון שהוא שוגג וכיוצא בזה.

ב. גמ' ב"מ (י): - ואמר ריש לקיש משום אבא כהן ברדלא קטנה אין לה חצר, ואין לה ארבע אמות, ורבי יוחנן משום רבי ינאי אמר יש לה חצר ויש לה ארבע אמות. במאי קמיפלגי, מר סבר חצר משום ידה איתרבאי, כי היכי דאית לה יד חצר נמי אית לה, ומר סבר חצר משום שליחות איתרבאי, וכי היכי דשליחות לית לה חצר נמי לית לה, מי איכא מאן דאמר חצר משום שליחות איתרבאי, והתניא בידו אין לי אלא ידו, גגו חצירו וקרפיפו מנין, תלמוד לומר המצא תמצא מכל מקום, ואי סלקא דעתך חצר משום שליחות איתרבאי אם כן מצינו שליח לדבר עבירה, וקיימא לן אין שליח לדבר עבירה, אמר רבינא היכא אמרינן דאין שליח לדבר עבירה היכא דשליח בר חיובא הוא, אבל בחצר דלאו בר חיובא הוא מיחייב שולחו וכו', רב סמא אמר היכא אמרינן אין שליח לדבר עבירה היכא דאי בעי עביד, ואי בעי לא עביד, אבל חצר, דבעל כרחיה מוטיב בה מיחייב שולחו. מאי בינייהו, איכא בינייהו כהן דאמר ליה לישראל צא וקדש לי אשה גרושה. אי נמי, איש דאמר לה לאשה אקפי לי קטן. להך לישנא דאמר כל היכא דאי בעי עביד, אי בעי לא עביד לא מיחייב שולחו, הכא נמי אי בעי עביד אי בעי לא עביד לא מיחייב שולחו, להך לישנא דאמרת כל היכא דשליח לאו בר חיובא מיחייב שולחו, הני נמי כיון דלאו בני חיובא נינהו מיחייב שולחו. [חי' הריטב"א (שם) - ודעת רבותינו דהני תרי שינויי לא פליגי, אלא מר נקט חזא טעמא ומר נקט אידך טעמא, וכן עיקר].

ג. רש"י ב"ק (נא.) - אין שליח לדבר עבירה להתחייב שולחו אלא שליח מיחייב וסברא הוא דאמר' ליה דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין.

ד. רמ"א (חו"מ סי' קפ"ב סע' א') - בכל דבר שלוחו של אדם כמותו, חוץ מלדבר עבירה דקיימא לן אין שליח לדבר עבירה ודוקא שהשליח בר חיובא, אבל אם אינו בר חיובא הוי שליח אפילו לדבר עבירה. [באר היטב (ס"ק ב') - ע' בש"ך שהאריך לסתור דברי הרמ"א בדין זה].

ה. רמ"א (חו"מ סי' שפ"ח סע' ט"ו) - מי ששלח שליח למסור, אם השליח הוחזק לעשות, חייב המשלחו, ואין לומר אין שליח לדבר עבירה, הואיל והוחזק בכך. [פ"ת (שם ס"ק ז') - והש"ך השיג ע"ז כו'. וכ"כ בקצוה"ח (סקי"ב), משום דהא דאין שליח לדבר עבירה כתב הריטב"א בקידושין [מ"ב ע"ב ד"ה שאני] דעיקר הטעם אינו משום דברי הרב כו', אלא דכן היא גזירת הכתוב, וא"כ אפילו בהוחזק השליח נמי אין שליח לדבר עבירה, ע"ש. אכן בתשובת שבות יעקב ח"א סי' קס"ד דעתו כהרמ"א ז"ל בזה, וכתב על הש"ך שאין דבריו מוכרחים].

ו. תוס' ב"מ (י): ד"ה דאמר - וא"ת מאי נ"מ בין למ"ד אי בעי עביד ובין למ"ד שליח בר חיובא לא לקי על הקדושין לרבא דאמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עח). קידש אינו לוקה בעל לוקה וי"ל דכי בעל אח"כ לוקה אף על הקדושין כדמוכח בריש תמורה (דף ה. ושם) א"נ י"ל דאף לרבא נפקא מינה דאי יש שליחות חלין הקדושין ואי אין שליחות אין חלין הקדושין.

ז. חי' הריטב"א קידושין (שם) - שילח ביד פקח הפקח חייב. פ"ה והשולח פטור לגמרי ואפילו מדיני שמים כיון שכבר נשתלם הניזק מן הפיקח, מה שאין כן בשוכר עדי שקר שפטור מדיני אדם וחייב מדיני שמים דלא אשתלים ניזק מנזקיה.

ח. גמ' ב"ק (נו.) - אמר מר השוכר עדי שקר וכו' פטור מדיני אדם וחייב מדיני שמים. [תוס' ב"ק (שם) - ודוקא שוכר אבל אמר פטור מדיני שמים דסבור שלא ישמעו לו וכו' דבפירקין תנן (דף נט:) השולח את הבערה ביד חש"ו פטור מדיני אדם וחייב מדיני שמים שלח ביד פקח הפקח חייב משמע דשולח פטור אף מדיני שמים].

ט. תוס' ב"מ (י): - אשה ועבד בני חיובא נינהו. ואם תאמר והתנן פרק הכונס (ב"ק דף נט:) השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור ואמאי והא לאו בני חיובא נינהו וי"ל דהתם משום דלאו בני שליחות נינהו. [שטמ"ק ב"מ (שם) - וזה לשון הריטב"א: דהתם שאני שלא אמר להזיק אלא שנתן בעירה ברשותם ובענין דלא מצי מזקי אלא בצבתא דחרש שאין השולח עושה אלא גרמא בעלמא].

י. תוס' רי"ד קידושין (שם) - שאני התם דאין שליח לדבר עבירה יש מקשים א"כ לכל דבר מצוה יועיל השליח ויאמר אדם לחבירו שב בסוכה בעבורי הנה תפילין בעבורי. ולא מילתא היא שהמצוה שחייבו המקום לעשות בגופו האיך יפטר הוא על ידי שלוחו והוא לא יעשה כלום בודאי בגירושין ובקדושין מהני כי הוא המגרש ולא השליח שמה כתב בגט אנה פלוני פטרית פלונית וכן נמי האשה למי היא מקודשת כי אם לו והיא אשתו וכן בתרומה הוא נותן התרומה מפירותיו וכן בפסח הוא אוכלו ועל שמו ישחט וזרק הדם אבל בסוכה הכי נמי יכול לומר לשליחו עשה לי סוכה והוא יושב בה אבל אם יושב בה חבירו לא קיים הוא כלום וכן לולב וציצית וכל המצות.